

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cen.

Foaie apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XVII.****Blaj, 15 Iunie 1907.****Numărul 23.****Cazul deputatului Vaida.**

Ne așteptam la așa ceva. Nici o surprindere nouă. Prima deslănțuire trebuia să aibă ca urmare pe aceasta de a doua. Cine cunoaște dârnicia largă a acestor părinți ai țării, când e vorba de noi, cui i-a fost dat să cunoască din văzute, ori chiar și numai din cetite, chipul în care deputații nostri sunt tractați în casa țării, acela rămâne nesurprins în fața acestor nouă dovezi de ură, de neîmpăcată dușmănie, ce o poartă neamului nostru și trimișilor nostri cărmuitorii și legiuitorii acestei țări.

Din palatul de marmură strălucitoare, ce-și oglindește podoabele în undele limpezi și cu lung umblet a Dunării, câtă vreme stăpânirea va fi sorocită tot așa, nu se va coborî asupra noastră poate nici odată, vre-o rază de îngăduire și de ușurare. O să se ridice nouă palate de aur cu truda noastră. Din sudoarea noastră și pe spatele noastre, o să se clădească și pe mai departe poduri de aur pe sama celor ce au fost totdeauna copiii

dădăciți ai norocului. Pe temeiul pe care e clădită și pe care continuă să se clădească legiuirea acestei țări, noi o să rămânem tot vite, răsplătite cu sfârcuri de sbiciu, cu sudalmi și cu ocări. O mângâiere ne rămâne însă, cea mai puternică: vremea ce sfarmă și macină toate alcătuirile clădite cu silă și nedreptate, o să-și întoarcă nu peste mult mersul și în binele nostru. Sunt semne, sunt vesti ce ne spun, ce ne prorocesc tare această nouă, această mântuitoare schimbare de lucruri. Credem tare, și tocmai de aceea nu răspundem murdăriilor cu murdării, bruscărilor cu bruscări, ci compătimim această rătăcire mare a compatrioților nostri.

Cazul în scurt a fost așa. Deputatul Vaida, — care nu reprezintă în parlament nici pe Apponyi, nici pe gălăgioșii ce-i cer capul, ci pe alegătorii ce l-au trimis, — în urma manifestațiilor de dragoste și de alipire a acestora, trebuia să-și țină și pe mai departe mandatul și scaunul de deputat de până acum. Patrioții cu aceasta nu s'au putut împacă. „Trădătorii de patrie” n'au ce căută la un loc cu înțelepții țării.

După o vreme de câteva luni, în cari se puteau potoli pornirile, vinerea trecută, deputatul Vaida a mers de nou în parlament. A făcut aceea, la ce-l silea voința alegătorilor săi și opinia publică românească. S'a reîntors acolo, unde-l chemă datorința. Atâta le-a trebuit patrioților, ca să se năpustiască cu toată furia proprie lor asupra lui, hoarda deputaților patruzecișioști, aproape la o sută. Cu ghionturi, cu sudalmi cocișești, cu cuvinte de batjocură murdară, l-au scos afară din sala sfatului și din casa țării. Ce să fi făcut, în fața acestei sălbătăcii ne mai pomenite, cei câțiva deputați naționaliști, cari cu trupul lor au făcut straja deputatului Vaida? Deputatul Vaida a cedat silei și a părăsit parlamentul, dai ca peste puțină vreme să reîntoarcă iarăș acolo, unde de acum înainte îl mână și mai stăruitor datorințele ce le are față de alegătorii săi și față de neam.

Acest caz, ce nu-și are parchie în anelele nici unui parlament din lume, în ședința de Luni, 10 Iunie c., a fost adus pe tapet de cătră deputatul Dr. Iuliu Maniu. Publicăm

FOIȚĂ.**Între emigranți.**

IV.

* Cauzele emigrării.

Nu poate fi scopul acestor rânduri, a da aici un răspuns deplin lămuritor la întrebarea: de ce s'a pornit o formală migrațiune de popoare spre noul continent. Pentru că să nu creadă cetitorii, că numai din patria noastră merg oamenii în America, mai mult ori mai puțin, emigranți se află în toate țările. În măsură mai mare emigrează italienii, apoi vin țările monarhiei noastre și statele balcanice, dar, cum spusesem: deplin scutită de epidemia emigrării nu este nici o țară.

Scopul acestor șire este numai, să arăt acele cauze și motive, cari i-au îndemnat la emigrare pe aceia, cu cari am avut prilej să vorbesc pe vaporul „Ultonia.” Înșirarea acestor motive poate fi de folos la studiul sistematic al emigrațiunii.

Voiu grupa răspunsurile primite, ori mai bine zis motivele auzite ale emigrării, în următoarele:

1. Partea cea mai mare, pot să zic trei din patru părți, se duc la America în speranța sigură a unui câștig mai bun, prin urmare a unui traiu mai tignit. Toți pleacă cu gândul de a-și agonisi o stare, mai bună, o sumă oare care, ca astfel la zile de bătrânețe să aibă cu ce să se susțină.

Este oare întemeiată speranța aceasta a emigranților și oare aici acasă nu s'ar putea realiza aceleași speranțe, aceleași nizuințe?

Să judecăm obiectiv. În America cel mai amărât muncitor, care n'a învățat nici o meserie, câștigă pe zi — vorbesc anume tot în sume mai mici — un dolar, adică cinci coroane. Dar altul câștigă 2—3 dolari, unii ajung chiar și până la 4—5 dolari, ceea ce face 10—12 floreni pe zi. Asemenea câștig la noi nu se pomeneste. Nu e vorba, în timpul din urmă și la noi s'a scumpit lucrul și uneori poate câștigă un bărbat harnic și 3, 4 și chiar și 5 floreni. Dar năcazul e, că prețurile aceste sunt extraordinare. Zile de aceste de lucru, plătite bine, poate avea un lucrător 20—30 la an. În ceea ce privește partea a anului variază prețurile între o coroană și

2 până trei. Din contră în America lucrătorul bun poate câpăta lucru anul întreg și prețul lucrului e tot același. Apoi să nu se zică, cumcă în America, dacă sunt mai bine plătiți lucrătorii, apoi și spese au mai mari. Asta nu e adevărat. Articiii de mâncare, chiriile de case și altele asemenea, ținătoare de traiul zilnic, cu nimic nu sunt mai scumpe decât la noi, ba dacă privim prețurile de azi dela noi, apoi se poate zice, că acolo sunt mai ieftine. Și nu e de a se uita, că oamenii nostri și acolo se mulțumesc cu mai puțin și știu răbdă. Ei fac o tovărășie, își ieau o fierbătoare originară de aici dela noi, care pregătește mâncările după gustul și obiceiul lor, și reușesc astfel a economiza sume foarte însemnate, pe lângă aceea, că trăiesc relativ mai bine ca acasă, de oarece acolo mâncarea de carne nu le prea lipsește, că fără de aceea nici nu pot fi, având lucru foarte greu, mai ales în fabrici.

Să nu se zică nici aceea, că în America lucrul e cu mult mai greu, și că dacă oamenii aici acasă ar lucra ca în America, și aici ar putea câștiga tot așa. Durere nu e așa. Cum am spus, aici la noi zilele de lucru, în cari poți câștiga binisor, sunt puține și variabile, nesigure; — pe când dincolo lucrătorul bun nu rămâne fără lucru. Fabricii

acest neîntrecut discurs de apărare, în care simțul jignit al dragostii de neam se înfrățește cu calmitatea prudenței politice. Publicăm numai discursul singur, fără nenumăratele întreruperi și sudălmii, cu cari a fost încărcat vorbitorul. Că în ce chip a vorbit deputatul Maniu, o dovedește întreruperea unui deputat ungur, ce-a strigat: „Acesta e mai primejdios decât Vaida.“

Lăsăm să urmeze vorbirea, ce ne dă lămuriri și asupra cazului însuși.

On. Cameră! (Senzație. S'auzim. S'auzim). Sunt convins de gravitatea momentului acum când aduc în discuție ședința precedentă a Camerei pentru apărarea dreptului de imunitate. Vă mărturisesc, sincer că simt nevoia întregii mele puteri sufletești, gândind la cele petrecute în ședința trecută, cari prin ofensa grea ce ni-s'a făcut îmi alungă tot sângele în față. (Zgomot în stânga).

Arăt cu calmitatea cerută de rațiune, toate împrejurările și faptele cari să (zgomot în stânga) constituie vătămarea atât a dreptului de imunitate, cât și a regulamentului Camerei (Zgomot în stânga).

On. Cameră, când în ședința trecută colegul nostru A. Vaida, a fost silit de forță brachială să părăsească sala de ședințe, și prin urmare a fost împedat în exercitarea drepturilor sale de reprezentant al poporului, cazul lui Vaida: în acel moment acesta s'a prefăcut în o chestiune de drept constituțional și în o chestiune a parlamentarizmului. (Aprobări la naționalități).

Am deplină încredințare că tranșarea acestei chestiuni nu e numai în interesul

nostru, al acelora cari se simțesc vătămăți prin cazul acesta, ci și al întregului sistem parlamentar.

Tocmai aceste considerații ne fac ca pentru rezolvirea acestei chestiuni să nu ne luăm refugiul la mijloace extreme pe cari mulți le așteaptă sau le doresc chiar, sau la putere brachială (zgomot în stânga) ci să o aducem înainte de toate aici în parlament pentru că acest parlament să dovedească prin rezolvirea acestei chestiuni că e demn (Zgomot continuu în stânga). să poarte acest nume. Noi on. Cameră, — atât Al. Vaida cât și noi ceilalți tovarăși de principii, atitudinea noastră o facem pendentă de atitudinea acestui parlament. (Voci în stânga: Și noi! Sgomot. Preș. sună).

On. Cameră, când aduc pe tapet acest caz fără pereche în istoria parlamentarizmului. (Zgomot în stânga extremă. Președ. sună), și când o spun aceasta ca chestiune de vătămare a imunității având totodată a ne opri și la chestiunea vătămării regulamentului Camerei, simt și eu, că acești paragrafi simpli și rigizi nu corăspund pe deplin marelui importanțe a chestiunii de care ne ocupăm. Dar ne-am luat refugiul la acest expedient, pentru că noi suntem aceia, care nu voim să părăsim calea legilor și a drepturilor cu nici un preț. (Zgomot extraordinar. Contestări. Sbirate.)

Crezul nostru e, că legea trebuie respectată înainte de toate (Zgomot). deci trebuie să se aplice conștiincios și legile cari normează activitatea Camerei. Dar în ședința trecută, On. Cameră, a fost vătămăta imunitatea unui deputat.

Cred, că nu mai e nevoie să descriu, ce s'a petrecut în acea ședință, pentru că cu toții le știți bine, — aflu de bine, să înșir numai acele momente, cari constituiesc vătămarea imunității. Cred, că nu e de prisos să

accentuez, că vătămarea imunității constituie tot, ce împedă pe un deputat în exercitarea drepturilor și datorilor lui de deputat, ce limitează libertatea activității lui de deputat, sau ce în stare se provoacă așa ceva. (Zgomot în stânga).

Amăsurat acestor puncte de mănecare, imunitatea lui A. Vaida a fost vătămăta atunci, când înainte de deschiderea ședinței deputatul Horváth József (nagyvázsonyi) i-a strigat lui Vaida: „pe trădătorul acesta de patrie trebuie să-l aruncăm afară“, (Voci și zgomot în stânga extremă: A avut dreptate. Președintele sună), și a declarat, că până e Vaida în Cameră nu se poate intra în discuție. (Voci: Bine a zis! Aprobări frenetice în stânga extremă).

Aceasta faptă a dlui Horváth constituie vătămarea imunității, pentru că prin aceasta a provocat de-adreptul și a dat prilejul ca Vaida de fapt să fie împedat în exercitarea drepturilor lui de deputat.

A doua-oară a fost vătămăta dreptul de imunitate al deputatului Vaida, când dl Somogyi Aladár a alergat către el pentru a-l împiedeca în exercitarea drepturilor lui și când Pa silit să părăsească sala de ședințe și atunci când, numai grație tovarășilor de principii ai lui Vaida, acela nu și-a putut duce la îndeplinire intențiunea.

Pe deputatul Somogyi l'au urmat mai mulți inși și în urma acesteia între cei cari se atăcau și între cei cari se apărau s'a născut o strașnică încăierare.

Dreptul de imunitate al deputatului Vaida a mai fost vătămăta când dl Szentiványi Árpád (Strigăte: Trăiască Szentiványi, cari țină mai multe secunde).

S'a violat dreptul de imunitate și prin faptul, că dnii deputați Szentiványi Árpád, Hentaller Lajos, Horváth Gyula și Márkos Gyula, urmați de ceilalți membri ai partidului

avem puține, cari încă în majoritatea lor nu pot trăi fără subvenție dela stat. Drept aceea ar trebui să vină o străformare a întregii vieți economice dela noi, ca motivul emigrării să înceteze.

Așa dară motivul principal al emigrării e un motiv real, în fața căruia încetează orice argumentare. Dacă n'ar fi real acest motiv, a-ar putea oare explica faptul, că sute de mii își părăsesc vatra părintească și fără șovăire trec oceanul, lăsând aici tot ce le este drag? Cum l-am văzut pe tinărul N. S. din Daia, am cunoscut îndată, că je fără de avere. L'am întrebat: „De unde ai căpătat banii de drum?“ Mi-a răspuns: „I-am împrumutat dela banca domnului Zevedeu.“ (Zevedeu Murășan). Va să zică iea bani împrumutați și cu aceia merge la America. Putem presupune, că ar face-o, dacă nu l-ar nutri speranța unui câștig, din care nu numai să răsplătească datoria, dar se poată pune la o parte pe zile negre și el însuși?

2. Un alt motiv, care pe mulți îi duce la America este, că aici acasă s'au îndatorat și nu-și pot scăpa averea ce o au, decât mergând acolo, unde li-se imbie modru de de a se susține și de ași pune la o parte din câștig, ca să se scape de datorii. Pildă foarte instructivă în privința aceasta e cazul unui emigrant român din comuna E... din comitatul Torontal, cu numele Ioan St..... Acesta are zece jugere de pământ, casă, grădină, toate superedificatele. Și-a dat toate în arândă cu 350 floreni la an, și se duce în America. L'am întrebat mirat, ce i-a plesnit prin cap să meargă în America? Și cine va mai rămânea acasă, dacă oamenii cu avere de 7—8000 floreni, iau lumea în cap?

Iată ce mi-a răspuns: Apoi, vezi domnule, trebuie să mă duc, pentru că mi-s dator la

Sparkassa și aici nu pot scoate atâta din averea mea, ca să pot plăti regulat cametele și ratele. Că vezi în dare și pentru regulare de apă trebuie să plătesc 80 bănci (floreni) la an. Apoi vine rata la Sparkassa și n'am din ce face bani, că ne aflăm înainte de seceră, când n'ai din ce face bani. Atunci Sparkassa mă dă pe mâna fișcalilor, și apoi îi gata: bun e Dumnezeu dacă cheltuiala să ajunge cu 80 bănci. Așa am socotit: Dau toate în arândă și capăt 350 floreni la an. Din banii aceștia 80 floreni merg în dare, arunc, taxa de apă și altele, iar 270 bănci merg la Sparkassa. Așa cred că în 3—4 ani scap de datorie, până atunci trăiesc în America, unde nu mă cunoaște nime, și dacă ajută Dumnezeu, poate să mă întorc de acolo și cu bani.

I-am reflectat: Bine, dar asta, ca să-ți dai averea în arândă și să mergi la lucru, o puteai face și aici acasă și nu eră lipsă ca să-ți părăsești țara.

Că vezi Domnule — mi-a răspuns omul m'am gândit și eu la asta. Dar mai întâi, vezi, îmi era rușine, că aici toți mă cunosc, știu că am avere, dar nu știu că mi-s adătorat. Apoi am întrebat la grofu Harnoncourt și la grofu Csekonic și iată ce plăta ași fi căpătat pe un an: 50 florinți în bani, 12 măji grâu, un lanț de cucuruz arat și sămănat de spăhie (curte) 40 kile de slănină și 20 kile de sare. Apoi cum pot să țin din plata asta muierea și patru copii? că nu-mi vine pe zi nici o coroană, dacă toate le socot în bani. Apoi cu atâta pot trăi șeasă inși?

Ce mai era să răspund?

Dar nu mai puțin interesantă a fost convorbirea, ce am avut-o cu un slovac din comitatul Zemplén. Acesta mi-a povestit, că acum a treia oară merge la America. Prima

dată a stat trei ani și cu banii cruțați a plătit datoriile părinților săi. A doua oară a stat iar trei ani și cu banii cruțați și-a cumpărat ceva pământ și o casuță cu suma de 1500 floreni. Acum merge să-și facă rând de bani, ca întorcând să-și poată înzestra moșia cu vite și cu recvizitele economice trăbuincioase, și apoi — zicea — nu se mai duce de acasă.

Am întâlnit și pe alții, cari acum mergeau a doua ori a treia oară la America și cari asemenea vorbeau mulțumiți de stările de acolo.

3. Alt și principal motiv al emigrării este a-se căuta în cei emigrați deja, cari cu epistolele, dar mai ales cu banii ce-i trimit la cei de acasă, chiamă și îndeamnă pe rudele și cunoscuții, să urmeze și ei pilda lor. Aproape fiește-carele, din câți am întrebat, mi-a spus: Mă duc la fratele, cumnatul, vărul, prietinel, cunoscutul cutare, care mi-au scris și îmi câștigă loc, etc.

Motivul acesta nu se poate contrabalansa. Aici nici un argument nu prinde. Poți vorbi o zi și o noapte. Răspunsul e tot acela: Mi-a scris cutare și cutare și îmi câștigă loc.

4. Mai departe cauză a emigrării sunt și agitațiunile socialistilor. Dar pe cum m-am convins, cauza aceasta e cea din urmă. Dacă nu'ar avea bază reală celealalte motive, atunci ar putea ei vorbi cât le place. Nu s'ar lua nime după vorbele lor.

Din toți emigranții cu câți am vorbit, unul singur a început a-mi cetera frazele obicinuite ale socialistilor. Vor fi fost ei de sigur și alții, dar eu am dat numai de unul, și el din comitatul Torontalului și încă — român. Acesta îmi spunea, cu emfază mare, că el de aceea merge în America, fiindcă acolo

patruzeșoptist au mers spre Alexandru Vaida și l-au silit să-și părăsească locul și să iasă din Cameră. (Voci în stânga: Foarte bine au făcut). S'a violat imunitatea și prin faptul, că dl Rath Endre, președinte al Camerei, (Ilaritate în stânga. O voce: Și consilier intim) Domnul Rath Endre notarul Camerei l'a luat pe dl Vaida de mână și l-a provocat să iasă din Cameră, ajutându-i dlui Rath o mare grupă de deputați patruzeșoptiști, ca să-l silească pe Alexandru Vaida a părăsi Camera. (Aprobări în stânga. Să-i mulțumiți pentru aceasta! Asta vă este recunoștința? Zgomot).

S'a mai violat imunitatea prin faptul, că dl deputat Leszkay Gyula majordomul Camerei, a cărui datorie este, ca să stea la dispoziția președintelui de câte ori este nevoie de a se lua măsuri pentru a susține ordinea în Cameră, s'a amestecat în grupa care îl urmăria pe Alexandru Vaida și în loc de a soma aceasta grupă, ca să se imprăștie și ca să-i lase lui Vaida posibilitatea de a-și îndeplini funcția de deputat, dl Majordom a zis, că „numai să nu-l loviți“, prin care fapt dl Majordom în loc de a face posibil, ca fiecare membru al Camerei să-și poată exercita dreptul de deputat (Voci: Să trăiască Leszkay) a conlucrat și dsa la scoaterea lui Vaida prin forță.

Dar, On. Cameră, află că e o gravă violare a dreptului de imunitate și în acel fapt, la care eu însuși nu am asistat, despre care însă dl președinte va binevoi a ne lămuri și a ne imprăștia nedumeririle cu atât mai mult, pentru că acest fapt s'a publicat nu numai în ziarile din patrie, ci și în cele din străinătate (Voci în stânga: Mințit acolo destule! Umpleți lumea cu minciuni!).

Înțeleg faptul, că președintele Camerei, după ce a aflat, cum s'a petrecut totul, ar fi declarat, că a fost bine, ce s'a făcut prin,

oare declarație a dsaie a dat o încurajare pentru repetarea acestor fapte, (Voci în stânga: Cine amenință, cu revolvere?)

Presupun, că e numai un zvon fără temei, ce se afirmă despre dl președinte; dar am crezut totuși, că, sunt dator a aminti aici lucrul acesta, chiar în interesul prestigiului Camerei. S'au desmințit momente cu mult mai neînsemnate, cari se svoniau în legătură cu acest caz; dar cu privire la momentul, pe care l'am amintit, nu a sosit nici o desmințire (Zgomot).

Aceasta violare a dreptului de imunitate este fără păreche în istoria parlamentarismului, acesta este un ostracism formal, atunci, când anumite organe ale parlamentului, corifeii parlamentului declară referitor la un deputat, că nu are dreptul de a se prezenta în Cameră, (Zgomot: Nici nu are!) și că nu-l vor suferi aici, și că dacă va veni, și că îl vor da afară, precum au și făcut de fapt. În istoria parlamentelor s'au întâmplat cazuri grave. Cum s'au întâmplat în acest parlament nu s'au petrecut în nici un parlament din lume, nici în afară de Europa.

Stând în fața unei violări atât de grave a dreptului de imunitate, cer ca acest fapt să se transpună comisiei de imunitate. (Voci în stânga: La bun loc ajuuge!)

Conziderând importanța cauzei rog aplicarea acelei dispozițiuni, a § 188 din regulament în sensul căreia Camera are dreptul să dispună comisiei de imunitate să țină ședință și să facă raport Camerei cu termen fix. (Zgomot mare și continu. Nu e de urgență!) Se poate că pentru Dumnia-Voastră nu e urgență, dar nimeni nu poate fi jude al faptelor proprii și va fi bine, ca partidul independist să ia în conziderare că astăzi atențiunea tuturor parlamentelor din lume e îndreptată spre dvoastră și (Zgomot în stânga) că dvoastră sunteți în poziția acum

de a susține sau dărâma demnitatea aceia pe care fiecare parlament trebuie să o reprezinte. (Zgomot mare).

Dacă, în parlamentul maghiar stăm în fața unui astfel de precedent, e datorința acestui parlament să-l repare căci altfel veți dovedi, că nu stați la suprafața vieții intelectuale a lumii moderne. (Zgomot mare).

Nu numai dreptul de imunitate a fost violat, prin cele întâmplate în ședința trecută ci chiar și regulamentul în mai multe dispozițiuni ale sale. S'au violat, înainte de toate, §§-ii 221 și 253 ai regulamentului atunci, când deputaților Eitner Zs. și Rátkay L. (Voci și strigăte frenetice: Trăiască!) li s'a dat ocaziune că fără să fie chemați la ordine — să întrebuițeze astfel de expresiuni, cari nu numai că au fost ofensatoare pentru membrii Camerei (Zgomot mare) ci au dat ocaziune ca prin vorbirile lor să fie provocatorii lor întâmplărilor de după aceea, (Zgomot).

§ 221 din regulament dispune următoarele: dacă vorbitorul folosește expresiuni cari jignesc moralul public sau bunăcuviința, sau în general — cari nu sunt compatibile cu demnitatea Camerei; ori dacă atâta la ură contra vre-unei clase, naționalități sau confesiuni, ori dacă comite o ofenză dură la adresa vre-unui membru al Camerei, — președintele îl poate chema la ordine, ba poate deja la prima ocaziune — să-i detragă cuvântul: iar dacă vorbitorul, după chemarea la ordine a președintelui în decursul aceleiaș vorbiri, repetă greșala de mai sus, are să-i detragă necondiționat cuvântul.

Iar §. 253 dispune în modul următor: Preș., în interesul ordinii pertractărilor, poate vorbi ori și când, iar dacă membrii se abat dela aceea, e dator să vorbească, și nu e permis ca dânsul să fie împiedecat în aceasta.

În urma acestor dispozițiuni ale regu-

se plătește și lucrul de noapte, pe când aici la noi nu se plătește, ci numai lucrul de zi. Așa — spunea el — dacă cineva e servitor, stăpânul îi plătește numai lucrul îndeplinit cu vitele pe câmp, dar lucrul de acasă, când hrănește și curăță vitele și grijește de ele și noaptea, lucrul acesta nu i-se plătește. În America omul lucră 8—10 ceasuri în zi, apoi este liber, și dacă lucră și noaptea i-se plătește deosebit.

Am arătat omului meu, că nu se poate pune într-o categorie un servitor angajat pe un an întreg cu un ziler, și mai ales nu se poate asemăna un servitor aplicat în economia de câmp cu un lucrător de fabrică. În economia de câmp sunt a se socoti sărbătorile și duminecile, apoi zilele cu ploaie și ger, tot atâtea zile, când lucrul servitoriului se reduce la nimic. Apoi viața unui servitor de economie de câmp e din cele mai sănătoase. Viața muncitorilor de fabrică din contra e o viață grea, și în cele mai multe cazuri e primejduită chiar.

Aceste observații n'au prea avut norocul, să mulțumească pe omul meu. El bietul era săturat de idei socialiste. L'am și lăsat deci în știreă Domnului.

5. La agitațiunile socialiste trebuie adăus ca un alt motiv al emigrării și reclamele firmelor de emigrare, cari din transportul de emigranți fac un câștig foarte însemnat.

Cele înșirate pot se convingă pe ori și cine, că cauzele emigrării în parte covârșitoare sunt de natură social-economică. Dacă asemenea sunt cauzele morbului, tot asemenea vor trebui să fie și mijloacele de vindecare.

M-ași bucura foarte mult, dacă asupra mijloacelor acestora de vindecare s'ar porni o discuție între bărbații noștri cu dragoste și iubire de neam. Eu de astădată intrerup și aștept cuvântul fraților.

Incheiu cu ceea ce am început: cauza emigrării este cea mai importantă din toate cestiunile. din câte ating interesele noastre ca biserică și neam. E de datoria noastră împreună, ca poziția ce o avem în țară, dacă nu o putem desvolta și întări, măcar s'o păstrăm neschimbată. Asta va atârna dela felul, cum se va desfășura emigrarea.

Să auzim și alte păreri. Eu la timpul său iar voi spune ceea-ce cred. Așa dar la revedere!

E. V.

(sfârșit).

Ceasurile din urmă ale unui osândit.

Povestire de O. Klausmann.

(Continuare și fine).

El înaintează cu pași siguri până la măsută, de lângă care se ridică acum primprocurorul, spre a-i comunica, că judecata, ce o cetește acum a fost aprobată de domnitor.

„Mai ai ceva de replicat?“ întrebă el pe osândit.

„Cer iertare tuturor aceluia, pe cari i-am amărât prin fapta mea,“ replică acesta cu glas lin. I-se pără, că cineva-l strânge

de gât, și și cuvintele acestea le zise forțându-se.

„Convinge-te despre subscrierea domnitorului,“ zice primprocurorul către călău, care se înclină. Apoi adaugă:

„Îți predau pe osândit spre a executa sentința.“ Și după un vechiu obicei călăul pune mâna pe umărul osânditului.

Osânditul se simte prins de mâni și dus cu grăbire, direct spre podiul, pe care vede eșafodul roșu. El aruncă încă o privire înapoi și întâlnește ochii plini de lacrimi a celui din urmă prietin, care în genunchie acuma recitând rugăciunea din al 4-lea psalm: „Ascultă-mă, când strig, Dumnezeu dreptății mele, care mă mângâie în frica mea, îndură-te spre mine și ascultă ruga mea.“

O lovitură înădușită, un murmur înădușit!

Tinărul, preot se ridică din genunchi. El vede pe lângă zidul temniței pe doi prinsonieri ducând cu grabă un cosciug simplu.

Soarele se înalță roșu ca sângele preste creasta zidului închisoarei.

Prelucrată de

Lar.

mentului, dlui prezident — care prezidă — i-ar fi fost datorința... (Zgomot mare. Exclamări: Nu da lecții!)... ca atunci când dl deputat Eitner... (Voci și strigăte îndelungate: Trăiască!) în buful chiemării la ordine, și-a continuat vorbirea în acelaș tenor, intru cât, la prima ocaziune nu i-a detras cuvântul, să-l detragă necondiționate la a doua ocaziune. (Zgomot. Voci și aplauze îndelungate: Trăiască prezidentul!)

Comitându-se, în vorbirea domnului deputat Rátkay L., aceeaș greșală, acelaș fapt, despre cari regulamentul dispune că au să fie astfel judecate, după părerea mea ar fi fost datorința — în urma renitenței — să-i detragă cuvântul! (Zgomot mare. Exclamări din centru: S'auzim!) S'a comis violarea regulamentului atunci, când cerând cuvânt dl deputat Polit... (Exclamări: Apă bătrânului!) când mai mulți deputați au vorbit la aceeaș cauză, cu toate acestea președintele nu i-a dat cuvânt. S'a comis violarea regulamentului și prin aceea, că președintele a ridicat ședința (Zgomot), dând astfel curs liber evenimentelor; (Zgomot mare), a ridicat ședința fără ea, conform dispozițiunii clare a §-lui 256, să fie provocat întâi Camera și membrii Camerei, ca să se poarte conform regulamentului, fiindcă la din contră va suspenda ședința.

§. 256 zice: „Dacă în decursul ședinței (Zgomot mare) domnește impaciencă și zgomot continuu, care tulbură ordinea, și pe care președintele nu e capabil să-l liniștească, președintele enunță că va suspenda ședința. Dacă liniște — nici după aceasta — nu se face — președintele suspende ședința, pe un timp anumit care însă nu poate fi mai lung de o oră.“

Președintele nu a făcut acestea! (Zgomot.) Conform §. 250 din regulament se ține de competența, dreptul și datorința președintelui, ca să vegheze asupra observării liniștei în Cameră. Eu cred, că pot constata că acest drept și datorința a prezidentului e nu numai pentru atunci când suntem la ședință, va să zică până când ne consfătuim, ci pentru durata întregă a ședinței, va să zică și pentru pauză, fiindcă e drept, că s'a dat pauză, dar ședința de aceea durează încă; iar dreptul disciplinar al președintelui e în vigoare în Camera întregă în decursul duratei întregi a ședinței; așa dăra i-ar fi fost datorința să dispună ca ordinea și liniștea să se observe în decursul întregii ședințe.

S'a violat de asemenea regulamentul parlamentar prin aceea, că dl Leszkay în loc să dea ajutor președintelui la ținerea liniștei conform §. 276 din regulament, însuș dnul Leszkay cum am amintit s'a pus în mijlocul grupului agresiv spunând numai atâta, că nu trebuie lovit deputatul Vaida. (Aprobări și zgomot în stânga).

Din cele amintite este fără îndoială, că cazul dlui Vaida și decurgerea lui scoate la iveală că dânsul a fost oprit în exercitarea drepturilor sale de deputat, parte prin ținută pasivă, parte prin represalii active.

Dupăce însă domnul deputat Alexandru Vaida voiește să-și exercite drepturile și datorințele sale de deputat, și dupăce fără îndoială îi stă în drept să-și exercite aceste drepturi și datorințe și să le îndeplinească. (Zgomot și strigăte în stânga: Să vie numai aici!) și dupăce însă dl Alexandru

Vaida a fost împiedecat de Cameră în exercitarea acestor drepturi și datorințe, în urma acestora recercăm On. Cameră și pe dl președinte, să binevoiască a lua dispozițiile necesare, ca dl deputat Alexandru Vaida, să-și poată îndeplini drepturile sale de deputat și să poată avea intrare în Cameră și intru cât această, cerere, ca dl președinte să dea posibilitatea deputatului Vaida de a-și îndeplini drepturile sale, nu ar avea nici un rezultat, dl președinte să anunțe, că nu e în stare, sau nu e aplicat să o facă aceasta. (Zgomot, mișcare).

Este fapt, că dl Alexandru Vaida n'a putut să ia parte la desbateri. Și dorind să ia parte, a fost oprit cu forța. (Zgomot în stânga).

Acest parlament deci, până atunci, până când un membru oarecare al lui nu poate să-și exercite drepturile sale, este un parlament manc. (Aprobări în mijoc. Zgomot și ilaritate în stânga). Fără îndoială, că atunci când un membru al parlamentului este oprit cu forța de a participa la desbateri de împrejurări cari nu depind de el, atunci acest parlament nu reprezintă în întregime suveranitatea poporului. (Așa e, așa e. Zgomot în stânga).

Tocmai din acest motiv declarăm din parte-ne (Zgomot) că hotărârile Camerei nu sunt obligatorii până atunci, până când nu e dată putința fiecărui membru al acestui parlament, să vie aici și să ia parte la discuții. (Zgomot oribil, contestări, sbierăte răsete).

Eu, și noi cu toții suntem pe deplin încredințați și pătrunși de importanța chestiunii — și înzădar să încearcă domnii deputați independenți să bagatelizeze cazul, căci prin această bagatelizare nu numai autoritatea și însemnătatea Camerei ci și a domniilor lor. (Zgomot). Sunt convins că aceasta chestiune trebuie să fie rezolvată amăsurat demnității parlamentului.

Noi deci, atitudine noastră o facem pendentă de punctul de vedere pe care-l va observa parlamentul în rezolvirea acestei chestiuni, (Zgomot mare în stânga). În caz când parlamentul nu va rezolvi chestiunea după cum trebuie și după cum o pretinde parlamentarismul, se va întări în noi convingerea, că acest parlament, ne avându-și rădăcinile în terenul adevăratului parlamentarism, în democrație, — nu reprezintă voința poporului. (Zgomot. Aprobări la naționaliști).

Vă rog să declarați că se va avea în vedere § 188 al regulamentului Camerei și comisiunea de imunitate se îndrumă ca la un termen fix să raporteze despre acest caz, (Zgomot. Contestări).

Președintele. Pune la vot ca să fixeze un termen pentru pertractarea sau nu. Vo-tează: 54 pentru, 99 contra terminului fix.

Urme romane sub poala Meseșului. Sub acest titlu în rubrica noutăților a foi „Unirea“ numărul 19 dela 15 Maiu 1907 un informator al acestei foi mă acuză publicului cetitor al foi „Unirea“ că desgropând eu în luna April a. c. un altar păgân de pe timpul Romanilor, aceasta descoperire am adus-o la cunoștința celor din Zălau și membrului academiei de știință magiară în secția geografică Téglás Gábor din Budapesta, pe când mai bine făceam de aș fi

adus aceasta la cunoștința fuvăților români pe care de sigur îi interesează aceasta, cum și alte descoperiri arheologice, ce am făcut și mai fac încă.

Dupăce de aceasta descoperire mai proaspetă a mea au luat act și alte foi nu numai românești ci și ungurești, ca onoratul public să nu mă judece de acela cine nu sum, îmi permit a da următoarea deslușire:

Ocupu-mă cu săpături după resturi de ale străbunilor și constatări geografice în acest ținut, mai de douăzeci de ani, și o știe aceasta un mare bărbat al națiunii și istoric din Blaj. Dar o știe și despărțământul Selegian—Chiorean al Astei, prin a cărui direcțiune și secretar am trimis pentru expoziția națională din București o colecțiune de anticități, despre care cu părere de rău până în ziua de astăzi nu știu nimic. (Ba un prieten mi-a zis că aceea colectă nici n'a trecut Predealul). Notele: „Din tainele Meseșului“ cu care am esplicat aceasta colecție s'au publicat în Foișoara Gazetei de Duminecă Nru 26 dela 8 Iuniu 1906.

Așa dară nu mi-am ascuns cunoștințele de ochii și urechile învățaților români, ci chiar din contră: le-am pus la cunoștința acelor pe care i-am crezut mai chemați în aprecierea descoperirilor arheologice și istorice.

Am zis că de mulți ani m-am ocupat cu săpături și constatări aici pe promontorul Meseșului unde se întinde valul roman pe care pare mi-se urmașul împăratului Traian — Eliu Adrian — l'a ridicat contra invaziunii Dacilor emigrați, cari în unire cu Carpilor și alte popoară prin întunecoasele silve ale Silvaniei în continuu nelinișteau legiunile și coloniștii, atacând chiar inima Daciei — Ardealul. — În fiește care an odată sau de două ori (toamna și primăvara) am făcut săpături și cercetări pe unde am avut ceva presumpțiuni — căci pentru mine așa ceva e un sport, — dar din acestea mai succesează mi-a fost cea din Martie a. c. cu care ocaziune cu puține spese am desgropat cum zice dl informator al „Unirei“ altarul păgân.

Indată ce am obținut curioasa urmă am și rugat un bărbat dătător de ton din părțile acestea să-mi dea ajutor, ca să aducem un fotograf să fotografieze străbunele urme, ca să aibă publicul român cunoștință de aceasta relicvă; care la auzul descoperirii mele a făcut o față acră, așa, că nici să fi sorbit o lingură de oțet nu s'ar fi oțerit mai tare, astfel am trebuit să simt o părere de rău că i-am și împărtășit această descoperire. Altul în alt mod mi-a refuzat ajutorul.

În urma acestor nepăsări am comunicat lucrul directorului Fodor Daniel și profesorului Hope Lipot din Zălau tot asemenea de sirguncioși în ale științelor antice, și în urmă membrului academiei magiare în secția geografică Téglás Gábor din Budapesta, cu care nu neg, mă aflu în pretinție și nu-și pregetă a mă cerceta, cerându-mi informații și dându-mi reciproc unele instrucții în ce nu sum în curat cu cunoștințele mele.

În ce privește acest altar — dacă e vorba să-l numim așa — încă nu sum în curat, și am unele dubietăți. Odată:

1. Nu sum sigur că e roman sau dac. Mactat-a puternicul trib dac ce a locuit acest ținut, infricosatului Zamolxis taurul,

ca să le favorizeze acesta armele contra vulturilor Romei? Iar: 2. Mactat-au aceasta legiune biruitoare înfricoșatului Marte în semn de mulțumită, că le-au favorizat armele asupra puternicului trib dac stăpânitor al acestor promontore? Și: 3. Nu încapă în doială, că nu a servit de rug pentru arderea cutărui bărbat valoros dac sau roman?

În sine aceasta nu-e ceva clădire asupra pământului, ci din contră o grotă în pământ despre care — dacă mi-se va cere — cu altă ocaziune voi vorbi mai pe larg în foiletonul vre-unei foi.

Rugând pe dl informator al foaiei „Unirea” să-mi numească bărbații români cărora am trebuit să-le comunic descoperirile mele atât din trecut cât și ceea mai din urmă — căci sincer spunând eu nu-i cunosc¹⁾ sum cu tot devotamentul:

Agriș 6 Iunie 1907.

Mateiu Moldovan,
preot gr. cat.

CORESPONDINTE.

Din țara Hațegului.

— Peregrinajul la mănăstirea Prislopului. — Adunarea Reuniunii învățătorilor greco-catolici. — Esamele din vicariat.

Între multele lucruri bune și folositoare ce se publică în prețuita noastră foaie „Unirea,” cu deosebită plăcere cetesc știrile trimise de către corespondenți din diferitele părți ale provinciei noastre bisericesti. Căci, este lucru plăcut și îmbucurător a ceti despre hărnicia fraților preoți și învățători întru luminarea și deșteptarea poporului, despre evlavie și dărnicia acestuia față de biserică și școală, aceste două cetăți tari ale neamului nostru. E drept că ne este dat câte odată a ceti și despre lucruri triste și mahnitoare, dar și acele ne pot servi spre învățatură, căci mai bine este a învăța din pățania altuia decât din paguba ta proprie.

Aceste gânduri m'au îndemnat și pe mine a scrie unele și altele despre cele petrecute mai de curând în țara Hațegului, ca cetindu-le frații din depărtări să aibă bucurie iar noi cei ce luat-am parte la săvârșirea lor să avem mângâiere, că bunul Dumnezeu ne-a învrednicit de a putea implini și vesti asemenea fapte.

I. Voi începe după șirul cronologic cu peregrinajul dela mănăstirea Prislopului.

S'a scris mai de multe ori despre evlavie și însuflețirea admirabilă cu care poporul gr.-cat. din țara Hațegului, din părțile Huniadoarei și ale Orăștiei aleargă la acest loc sfânt de închinăciune de două ori pe an, dar cu deosebire la praznicul sau hramul ce cade pe Dumineca mai apropiată de ziua sf. Ioan Ev. care în anul acesta a fost în 19 Maiu st. n. adică Dumineca Mironosițelor. Mai ales decând s'a reînnoit vechia și frumoasa biserică și s'a sfințit prin prezența mărișilor Arhieriei Demetriu Radu și Vasile Hossu, numărul evlavioșilor peregrini crește din an în an. Astfel și acum a fost de față mai mult de 2000 de oameni. Din câmpia Hațegului, din munții Rechitovei și Luna Cernii des de dimineată curgeau pe toate drumurile și potecile, cete de credincioși cu

sufletul însătat de darul Domnului și aprins de flacăra credinții, care aici, ca în orice loc sfânt, se arată și se vede mai puternică și mai însuflețită.

Frumoasă a fost sosirea în procesiune sub conducerea neobositului protopop al Orăștiei Dr. V. Frențiu, alor 150 peregrini din părțile Orăștiei, între cari și mai multe dame, cari au făcut mai mult pe jos drumul de 1 zi. Asemenea a fost impunătoare și ceata de peste 200 condusă din depărtatul Ghelar de către zeloșii preoți I. Bodocan și T. Chira.

Des de dimineată s'au aflat la mănăstire vicarul Dr. I. Radu și mai mulți preoți, cari au început mărturisirea credincioșilor, care a ținut până la 10 oare a. m. S. Liturgie, din cauza mulțimii poporului, s'a celebrat sub aerul liber de către vicarul Hațegului, M. On. Ioan Pop, protopopul Huneadoarei și alți 6 preoți.

La cuminăcar, vicarul de pe un dâmb la umbra unui nuc uriaș purcează din cuvintele: Veniți fiilor ascultați-mă, frica Domnului voi învăța pe voi (Ps. 33, 11), a ținut o preafrumoasă predică despre temerea de Dumnezeu. După predică 2 preoți au cuminăcat în biserică mai multe sute de credincioși, iar alți 5 au făcut s. Maslu la 16 bolnavi. În acest restimp afară s'a sfințit apa și s'a stropit poporul apoi s'au cetit rugăciuni pentru ploaie. Și bunul Dumnezeu a ascultat rugăciunile noastre căci a doua zi, Luni și Marți a trimis ploaie binefăcătoare care a udat și răcorit pământul uscat de secetă și părilit de dogoreala unei călduri caniculare.

Așa avut-am încă odată nespusa mângâiere de a admira credința vie a poporului nostru, credința care i-a fost scut de apărare în trecut și îi va fi și în viitor.

(Va urma).

MAI NOU.

La închierea numărului trecut, am aflat, că Majestatea Sa a sancționat proiectele de lege școlare a ministrului Apponyi.

Noutăți.

Mare festival bisericesc. Aflăm cu mare bucurie, că în prima zi de Rusalii se va face o mare sărbătoare religioasă. În sunet de trăsuri va porni procesiunea la Curtea arhiepiscopicească după Mitropolitul, care va pontifica sf. liturgie, încunjurat de o splendidă asistentă. În decursul sfinte slujbe, se va executa frumoasa liturgie a iubitelui măiestru Iacob Mureșian pe 3 coruri simultane, (cor de copii, bărbătesc și mixt).

Din Arhidieceză. Escelenția Sa Preasf. Domn Mitropolit Sâmbătă noaptea a reîntors din Pesta și Duminecă a pontificat liturgia solemnă, ținută din prilejul jubileului Majestății Sale. S'a cântat doxologia cea mare și s'au cetit rugăciunile pentru Domnitor.

Alegerile din România. Sunt cunoscute acum și alegerile celor două colegii pentru cameră. Prătutindenea voturile date pentru liberali dovedesc, că țara dorește reforma cât mai urgentă a țărâniei, a cărei stare ticăloasă, inspiră îngrijiri. La Iași a reușit entusiastul profesor Nic. Iorga, un luptător neobosit pentru ridicarea țărâniei. Prof. A. C. Cuza a rămas în balotaj, se speră însă că va reuși la a doua votare.

Știri personale. „Monitorul oficial al României” în nrul de Joia trecută, anunță că Juriul expoziției naționale a conferit dlui *Aurel C. Domșa*, directorul foii „Unirea”, medalia de bronz, placheta de colaborator și medalia jubilară Carol I.

— *Di Dr. Iosif Siegescu* profesor gimnazial în Budapesta e trimis comisar ministerial la preparandia de stat din Timișoara, iar de aci va pleca în aceeaș calitate la preparandia română gr.-or. din Arad.

Petreceri. Reuniunea femeilor române gr.-cat. din Zlatna, invită pe calea aceasta pe toți binevoitorii și sprijinitorii „Reuniunii” la petrecerea obicinuită, ce se va aranja a 2-a zi de sf. Rusale a. c. d. a. în „Coasta Oprită”, iar seara în pavilionul ospătării comunale. Prețul de intrare de persoană 1 Cor. Invitări separate nu se trimit. Comitetul aranjator.

— Tinerimea română din Sâmbotelec și jur invită la *Petrecerea de vară* ce o vor aranja cu ocaziunea adunării despăr. XV. Mociu al Asociației pentru literatura română și cultura poporului român. Duminecă în 30 Iunie st. n. a. c. în școala locală. Venitul curat este destinat pentru biserică din loc.

Dela Brașov. *Iancu G. Coliban*, decând orașul Brașov există, este cel dintâiu măiestru tâmplar român, născut în Brașov. În acest an își serbează jubileul de 40 ani în amintirea neîtreruptei sale munci în meseria de tâmplărie, își serbează totodată jubileul de 25 ani ca măiestru de sine stătător, cât și jubileul de 25 ani ai căsătoriei sale.

Examenul de maturitate. La examenul de maturitate ținut la 7—12 Iunie n. sub presidența directorului suprem Kunc Elek, fiind delegat consist. Canonicul Ales. Uilecan, au fost admiși 46 elevi, din aceștia 2 au fost respinși pe un an, iar 1 pe 3 luni, din cei 43 au fost declarați, maturi cu *eminență*: 5 anume: Ioan Georgescu, Laur. Giurgiu, Const. Roșcău, Ales. Lupean și Ioan Pop, — cu *bine* 8: Em. Cosma, Nic. Dănilă, Traian Denghel, Vict. Neamț, Ales. Pop jun. Ales. Pop sen. Ioan Precup și Ștef. Suciș, — *maturi* 20: Nic. Boeriu, Ion Brad, Vas. Câmpean, Gh. Chelemen, Nic. Comșa, Longin Corcheș, Horaț. Deac, Ilarie Debău, Tr. Fărcaș, Ales. Gherman, Vas. Moldovan, Teod. Pădurean, Val. Popovici, Aurel Rimbaș, Dav. Rus, Em. Șinca, Ilie Tănăsă, Vict. Tătulea, Tr. Tomuș și Pavel Țitonea; — relegați pe 3 luni 10.

Neorolog. † *Alesandru Welle*, colonel reg. în pensiuie, a repauzat la Deș la 10 Iunie st. n. în al 67-lea an al vieții, provăzut fiind cu ss. sacramente ale muribunzilor.

Odihnească în pace!

Posta Redacțiunii.

„Gazeta de Duminecă”. N'am primit de luni de zile nici un număr; care e cauza?

¹⁾ Ne angajăm noi să-ți facem acest serviciu. Red. „Unirei”.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— Roman —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare).

5

— Așadar Nero iubește și alte femei?
 — Tu doară nu o știi?
 — De unde aș putea-o ști? Când m'am alăturat de Lucius nu me puteam informa despre Caesarul, căci eu iubiam în el numai pe artist și credeam că în schimbul vieții și a inimii mele îmi va da și el viața și inima. Dar spune-mi, împărăteasă, cine e amanta lui Nero?
 — Sabina Poppă, o muiere fără suflet și fără inimă, care și-a vândut pe tatăl său și și-a părăsit bărbatul.
 — Am auzit de acest nume; tatăl meu povestea odată în grădina despre ea, unui prieten bătrân ca și dânsul. Nu știau că eu sunt în apropiere și că le aud vorbele. Nu-i așa că Sabina Poppă și-a părăsit bărbatul, fugind cu amantul ei Otho, care apoi a vândut-o împăratului cu condiția de a fi denumit proconsul în Lusitania?
 — Adevărat, așa este.
 — Și o mai iubește încă?
 — Da, o iubește încă, probabil împăratul e victima vrăjitoriei. Femeia aceasta i-a dat să bea o beutură vrăjită, după cum a făcut Caesonia cu Caligula.
 — Zăilor! Cât de amară îmi e ispășirea!
 — Cu adevărat zăii te pedepsesc, dar nu așa de grozav ca pe mine. Tu puteai să-l și încunjuri, dar ce puteam să fac eu care-i sunt mamă?
 — Știu ce am să fac de aci încolo, voi părăsi încă astăzi casa aceasta!
 — Zăii să te ferească de așa ceva, copila mea. De altcum toată lumea știe, că Nero te iubește.
 — Într'adevăr? E cu puțință?
 — Fără îndoială, copila mea.
 — Zăii să te binecuvinteze pentru vorba aceasta!
 — Vezi dară copila mea, tu ai datorința să rămâi alături de el întorcându-l, cu curățenia sufletului tău, la calea cea adevărată. Atunci vei redă Romei pe Caesarul său, mamei îi vei redă copilul, și mie îmi vei redă viața.
 — Zăilor! Crezi tu oare, că Nero vrea să-ți ia viața?
 — Nero cutează orice.
 — Împărăteasă, voi încercă totul ce îmi stă în puțință.
 — Copila mea, în orașul acesta și poate în lumea întreagă, tu ești singura ființă, care poate să-i ajute ceva.
 — Și totuș parecă ar fi mult mai bine să părăsesc acest palat și să nu mai dau față cu Caesarul.
 În clipa aceea să auzi glasul unui sclav, dela ușe.
 — Divinul Caesar vrea să vorbească cu Acte.
 Copila exclamă surprinsă:
 — Sporus!

Agrippina își ascunse fața în vâl, apoi îi zise: — Du-te copila mea.

— Te ascult — zise Acte, urmându-l pe Sporus.

VIII.

Ieșind din sală, trecură printr'un parc, oprindu-se la un părete împodobit cu marmură și cu aur.

Sporus conduse pe Acte la o porțiță, pe care o descuia cu o cheie de aur.

Acte rămasă înmărmurită în fața priveliști ce i-se oferea. I-se părea că vede o grădină minunată din basme. Erau aici tot soiul de tufișuri și arbori de cei mai rari; mulți erau aduși din Africa sau din India cea depărtată.

Trupinele arborilor erau obduse cu lamele de argint și de aur, cari indicau numele și originea lor. Cărările erau pavate cu marmură, iar pe de margini, pe pedestale de fildeș, erau înălțuite niște pasări ciudate. Apoi ajunseră la un lac, pe țărmul căruia văzură o luntriță albastră.

Urcând în luntriță, Sporus începuse să vâsleze, iar Acte, privindu-l mai cu atenție băgă de seamă, că seamănă foarte mult cu sora-sa Sabina.

Într'un târziu îi zise:

— Sabina mi-a zis că tu ai rămas în Corint. Cum să poate, că te văd aici?

— Ea a spus adevărul. Eu rămăsesem în Corint dar mi-s'a urât fără Lucius, m'am imbarcat pe o naie, ce venia spre Italia, și am ajuns aci aproape deodată cu Caesarul.

— Sabina să va fi bucurat foarte mult, când te-a văzut?

— Fără îndoială, căci suntem nu numai frați, ci gemeni chiar.

— Prea bine, spune-i dar Sabinei, să vină mâne la mine, mi-e dor de ea.

— Sabina nu mai e în Roma, s'a depărtat din porunca Caesarului.

— Și unde s'a dus?

— Nu știu.

Acte băgă de seamă, că Sporus îi răspunde silit și că nu-i făcea bine întrebările ei.

De aceea nu-i mai zisă nimic.

Într'aceea ajunseră la țerm și Sporus sărind pe uscat, îi întinse mâna.

În curând ajunseră într'o pădure de platani, și fetei i-se păru că aude din depărtare glasuri omenești, gemete și suspine.

— Ce este? întrebă ea.

— Nimic.

— Dar eu am auzit ceva.

— Te înșeli, stăpână, nu să aude nimic.

— Ba da, s'aud gemete.

Într'adevăr în clipa aceea s'auzi cu totul distinct tânguirea unui om, care cerea ajutor. Sporus, văzând că numai poate nega, îi zise:

— Ei da, sânt carcerile subterane în cari sânt închiși creștini, pentru a li-se da drumul în circ.

Acte să gândi cu multă durere la soartea groaznică a acestor oameni, de și, după cât auzise ea, creștinii erau niște oameni escesivi și foarte desfrânați. I-și grăbi deci pașii, dar aruncând o privire

într'o parte, i-se păru, că vede, între gratiile unei ferești o palidă femeie creștină, care implora ajutor. O rupse la fugă, să scape de locul acesta urgisit. Ajunseră în sfârșit la o clădire pompoasă, situată chiar în mijlocul acestei grădini feerice. Luxul și comorile îngrămădită aici, zăpăciră cu desăvârșire pe biata Acte.

Vestibulul era împrejmuț de trei rânduri de coloane de marmură, chiar cea mai neînsemnată mobilă era împodobită cu aur și fildeș, iar în mijlocul acestei sale vaste era statuia uriașă alui Nero, înfățișându-l în chipul lui Joie.

Acte se cutremură. Cât de puternic trebuie se fie acest domnitor, când el are parcuri și palate atât de feerice și când pentru amuzarea proprie sfășie în circ atâța oameni.

Ajunseră în sfârșit la sala, îndărăptul căreia, o aștepta cel mai puternic domn al lumii, Caesarul Claudius Nero, Lucius de odinioară din Corint.

Acte treinura în tot trupul, și când Sporus voi să-i deschidă ușa, îl opri, ca să-și poată liniști mai întâi palpitările nimei.

Se rezima aproape leșinată de umărul lui Sporus, și numai după-ce se mai liniști, îi făcu sămă, să deschidă.

Cheia se întoarse în broască, Sporus se trase la o parte și Acte se afla în fața lui Nero.

Întâlnirea aceasta a impresionat-o adânc. Credea, că are să dea față cu stăpânul puternic și revăzu pe Lucius, în aceeași îmbrăcăminte, pe care o avea în Corint, când îl îndrăgise, purtând pe cap o cunună simplă de lauri.

— Vino mai aproape — îi zise Nero cu blândeță — vino mai aproape și fi binevenită în acest lăcaș.

Fetița se apropie tremurând. Îngenunchie ca sub presiunea unei forțe necunoscute, îngânând:

— Așa-i că tu ești Lucius — și o să rămâi Lucius pentru totdeauna?

— Adevărat, copila mea — răspunse stăpânul Romei — sunt Lucius și voi rămânea același pentru tine. Dar vino-ți în ori, ce groază te-a cuprins?

— Nimic — zise ea, apropiindu-se de el, în vreme ce el o cuprinsese cu gingășie.

— Acte, te-am așteptat cu dragoste adâncă... Pentru lumea cealaltă sunt Nero cel temut, dar în locul acesta și pentru tine sunt același cântăreț Corintian, căci tu nu l-ai îndrăgit doar pe Nero, ci pe cântărețul fără nume... Tu nu te asemeni mulțimei, care se prostorne în țerină când me vede, iubirea ta e mărgăritar adevărat, vino, Acte, în brațele mele!

Copila se lăsă la sinul lui cu un ușor țipet de bucurie, și rămaseră așa câteva clipe, într'o îmbrățișare mută.

— Știam eu — zise Acte într'un târziu — că Lucius al meu nu poate fi ticălos.

— Ticălos — întrebă el — cine ți-a spus vorba asta?

— Nimeni... iartă-mă, n'a zis'o nimeni, dar fără voia mea îmi vine în minte, că un domn așa puternic se aseamănă leului, care și el e rege, și care fără să vrea, rănește

și pe aceia, pe cari ar vrea să-i desmierde... Dar tu, n'o să-mi faci nici un rău?

— Nu-ți fie teamă, drăguțo.

— Nici nu mi-e teamă de Lucius, ci de Nero, fratele lui Britannicus, bărbatul Octaviei și amantul Poppeei...

— Ah! — gemu încruntat, schimbându-se cu totul — copilă, tu ai văzut pe mama, ai vorbit cu ea! Spune! — sbieră cu ochi fulgători.

Acte amuți de spaimă, abia putu scoate o vorbă.

— Da — repetă Nero, în vreme ce fața lui aprinsă luă o expresie de resignare — da, așadar ai vorbit cu ea. Ai vorbit cu ea, și mama Agrippina ți-a spus, că sunt grozav, că n'am nimic comun cu Joie, decât puterea, pe care o uzurpez. Ți-a vorbit, de sigur, și de Octavia, pe care o urăsc și pe care m'a silit s'o ieau de nevastă, până ce am izbutit, după multe greutate, să mă scap de ea. Am uitat-o pe femeia aceea, și nu vreau să mi-o mai amintească nimeni — esclamă infuriându-se de nou.

Când apoi băgă de seamă, că Acte se îngrozește de strigătele și de furia lui, se liniștii de nou.

Acte stă neclintită la locul ei, privindu-l fix, fără a scoate o vorbă.

El urmă:

— Ei, ți-a fi spus mama, de sigur, că dragostea ce o am pentru tine este o răsunare a zăilor? Ți-a fi spus de bună seamă, ce fiară sălbatică sunt? Îți va fi spus de asasinarea lui Britannicus, de alui Montanus și mai știu eu ce! Dar nu ți-a amintit de sigur, că unul din aceștia voia să-mi răpiască tronul și că celalalt m'a atacat cu bățul? Așa-i, că asta nu ți-a spus-o? Așa e? — sbieră iarăș infuriat.

Acte, pierzându-și prezența la vederea acestei furii fără margini, se aruncă în genunchi înaintea lui, implorându-l:

— Lucius, împărate, te implor... n'a zis nimeni nici un cuvânt, vino-ți în fire, liniștește-te.

— Nu-ți fie frică, Acte, dar dacă ai ascultat pe mama, ascultă-me și pe mine, căci femeia aceasta curioasă și imaculată ți-a spus, de bunăseama, numai o parte... Ascultă, să ți-o spun eu cealaltă: Împăratul Caligula, despre care vei fi auzit că nu era nici decum ascet, a espulsat pe mama mea Agrippina din Roma pentru purtarea ei scandaloasă. Și doar Caligula îi era frate! Mama s'a reîntors apoi numai sub domnia lui Claudius. Împăratul a măritat-o după nobilul Crispus Passenius, care eră foarte avut. Acesta în ziua cununiei, și-a testat toată averea Agrippinei; în cealaltă zi l'au aflat mort... Au lătit faima, că murise de prea mare bucurie... Eu știu ce tel de bucurie a fost aceasta, și cine i-a cauzat-o.

Pe urmă s'a luat la întrecere cu Mesalina și reuși învingătoare, devenind favorita unchiului său. Atunci i-a trăsniit gândul, să pună mâna pe coroană, cu ajutorul meu. Ucise, prin oameni plătiți, pe Silenius, bărbatul Octaviei, apoi o logodi cu mine; Octavia era fca lui Claudius.

Pe vremea aceea Claudius se îndrăgi, cu prilejul unei festivități de Lollia Paulina, care era cea mai frumoasă femeie din Roma.

Aceasta-i fu perirea. Martorii falși ai Agrippinei jurară în fața altarelor, că Lollia se închină la zei străini, și că are legături

ascunse cu creștinii. Ea fù condamnată la moarte.

Calea spre tron îi era deschisă.

Agrippina se mărită după unchiul său, iar eu fu-i adoptat de către Claudius, ca fiu. Senatul îi dete epitetul de »divină«.

Acte își astupă urechile, cu să nu mai audă grozăviile de aceste.

— Așteaptă — îi zise Nero, luându-i mâinile dela urechi — așteaptă, încă n'ai auzit totul.

Odată Claudius judecă la moarte pe o femeie adulteră. Agrippina se inspăimântă de această sentință și, în cealaltă zi, pe vremea mesei, lui Claudius i-se făcu rău, fără veste. Medicul Xenophon îi gădile grumazii cu un ac, sub pretext ca să verse mâncarea, care îi făcuse rău. Mâncarea înveninată, adecă, n'avuse efectul destul de rapid, acum îi-e era groază, că se vor da de gol și recuseră la mijloace extraordinare: acul era înveninat și Claudius muri numai decăt.

Agrippina eră văduvă pentru a treia oară.

Așa-i că despre aceste nu ți-a spus nimic?

Măcarcă și aceste sunt lucruri prea interesante!

Ea va fi început să-ți istorisească numai dela urcarea mea pe tron, crezând, că ea are să domniască în locul meu. Ea plănuiă, că eu să-i fiu numai umbra; pretorienii o însoțiau pretutindeni, ea prezidă în senat, ea aducea sentințe de moarte. Favoriții lui Claudius trebuiau să iea lumea în cap, altfel întundau temnițele. Când se prea îngroșase treaba cu omorurile și cu întemnițările, i-am zis, să nu se prea omoare cu lucrul, căci mie nu-mi rămâne nimic de lucru. La aceste ea mi-a răspuns, să n'am nici o grije, căci, din rânduiala zăilor, Britannicus mai trăiește încă, și el nu se grăbește așa tare, să ajungă pe tron. Pe zăi, copila mea, nu eu sunt vinovat pentru asasinarea lui Britannicus, ci mama.

— O, îndură-te — suspină Acte.

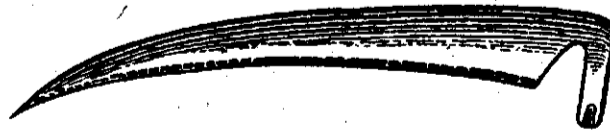
(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. No. 22 cu următorul sumar: Adina Gr. Olănescu, Cugetări (Dintr'un manuscript postum).

CAROL F. JECKELI, SIBIU. (La coasa de aur).

CFJ

Coase: Lungimea 70 75 80 85 90 cm.
1 bucată C. 1'60 1'60 1'60 2— 2—

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb orice coasă provăzută cu sămnel **CFJ** care nu ar corăspunde, chiar și atunci, când a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomanda cu cea mai mare încredere coasa aceasta. În decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

— La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra! —

La cerere dau gratis și franco ori și cui foaja »Povănitul economic« chiar și dacă nu ar cumpără coase dela mine.

(24) 1—2

Elena Farago, Din trecut (după H. de Régner). Zamfir C. Arbure, Elementul inconștient în mișcările mulțimei (II). — Ecaterina Pitiș, Sonet. — C. Sandu-Aldea, Frați de cruce (nuvelă, sfârșit). — D. Teleor, Eminescu (sonet). — G. Murgoci, O săptămână pe atlantic. — Ion Corbu, Dragoste. — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (traducere din Edmond Rostand). — Sc. și St. P. Cronică: D. Onciul: „Tradiția istorică în chestiunea originilor Române“. — I. Cotenii: „Casa din Muscel“. — N. Banescu: „Viața lui Pericle de Plutarh. — Nicolae Iosif: „Vieritul“. — Z. Verzea: „Daniela“ (comedie). — „Revista învățământului“. — „Țara noastră“. — „Lupta“. Concertul dat de personalul Institut. „Minerva.

„Neamul Românesc“. Anul II. Nr. 7 cu următorul cuprins: Cătră alegătorii din Iași, de N. Iorga. — Chemare. — Intruniri electorale de N. Iorga. — Exemple străine pentru reacționarii noștri de G. C. Ionescu. Pentru D. Gr. Gh. Cantacuzino de N. Iorga. Alegerile de Senat de N. Iorga. — Dintr'o scrisoare pela țară despre străinii administratori de moșii. — Cronică de N. Iorga și alții.

Liturgica Volumul II. al Teologiei pastorale, de Dr. Izidor Marcu, canonic. Pe 592 pag. f. 8°.

Să afli de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5.40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție rezponz.: Augustin Gruția

Să caută

un învățăcel

care să fi absolvat cel puțin 1 cl. gimnazială și cu purtare morală bună în *prăvălia de specerie* alui

Daniel Radivojevits.
în Bozovica.

(23) 2—2

A apărut: LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie „prima“	
crudo	6 cor.
legat	9 „
Pe hârtie velină consistentă:	
crudo	5 cor.
legat	8 „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülöszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

cătră	g a r a	dela
	Teiuș—Tövis	
12-48	tren de persoane	1-02
7-55	tren accelerat	12-22
7-02	tren mixt (numai Joia)	4-05
2-52	tren accelerat	2-13
1-20	tren de persoane	9-05
	Copșa—Kis-Kapus	
1-07	tren de persoane	12-43
12-23	tren accelerat	8-1
4-09	tren mixt (numai Joia)	6-53
2-14	tren de persoane	2-15
9-06	tren accelerat	2-57
	Parajd	
8-02	tren mixt	8-44
2-43	tren mixt	6-43
9-11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12-38

Pentru economi!

„Peronospin“ mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporii, la stropirea viilor. □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun și mai ieftin este în folosință „Peronospinul“, decât piatra vânăta. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitr vine la 50 fil., pe când cu piatră vânăta 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânăta astăzi foarte scumpă. Ca fiestecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin“, dau favorul acela — că deja la comanda de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuintarea „Peronospin“-ului, via va fi hotărât mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase și astfel roada de vin mai bogată. Experiența a dovedit, că prin folosirea pietrii venete, nu s'ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânăta verzește peste măsură frunzele și prin asta abstrage din puterea și sucul viței, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Prăful de stropit al meu, face vița mai plină de viață și mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosință cu rezultate foarte favorabile.

Prețul unui pachet este 60 fil.

Revanzătorii-comercianții căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuintarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuintă acest prav de îngrășare, căci prin acesta s'urcă valoarea — adevă prețul vitelor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuintarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii suferă mult de mănăcările păduchilor, prin care mănăcările sunt reținute în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinteze această unsoare — a cărei preț e 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepara rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuinteze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preț s'apătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, și altele.

Toate acestea se capătă la:

CORNEL DEMETER, apotecar.

== Szászváros, Piața școalei 41. ==

(16) 8-10

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(8) 50-52

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de multe, ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latere prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

Prețcuranturi ilus trate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiu

(7) 50-52

→ întemeiată la anul 1868 ←

în Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

☞ contra pericolului de incendiu și esplosiune. ☞
edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

☞ asupra vieții omului ☞

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termen fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: capitale asigurate asupra vieții:

90,981.088 coroane.

9,125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului, a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.